

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

Центр наукових досліджень та викладання іноземних мов

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор Центру наукових досліджень

та викладання іноземних мов НАН України

к.філол.н., доцент

ЖАЛАЙ В.Я.

« 25 » червня 2025 р.

СИЛАБУС

ВК 03 ДВА

Українська наукова мова та термінологічні студії

для аспірантів

спеціальності В11 «Філологія» Philology

за спеціалізацією 0232 – Література та лінгвістика

Literature and linguistics

галузі знань Культура, мистецтво та гуманітарні науки

третього освітньо-наукового рівня вищої освіти – доктора філософії

Київ 2025

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну	
Повна назва навчальної дисципліни	Українська наукова мова та термінологічні студії
Повна офіційна назва закладу вищої освіти	Центр наукових досліджень та викладання іноземних мов НАН України (м. Київ)
Повна назва структурного підрозділу	кафедра іноземних мов
Розробник(и)	Жалай В.Я., к.філол.н., доц. Ільченко О.М., д.філол.н., проф. Крамар Н.А., доктор філософії з філології, ст.н.с.
Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий) рівень НПК України – 9 рівень QF for ENEA – третій цикл, EQF for LLL – 8 рівень
Семестр вивчення навчальної дисципліни	1-2 семестр 3 року навчання (5-6 семестри)
Обсяг навчальної дисципліни	3 кредити ЄКТС / 90 годин, з яких 10 годин – лекції 8 годин – практичні заняття 72 годин – самостійна робота
Мова(и) викладання	англійська, українська,
Викладач(і)	Жалай В.Я., к.філол.н., доц. Ільченко О.М., д.філол.н., проф. Крамар Н.А., доктор філософії з філології, ст.н.с.
2. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі	
Статус дисципліни	вибірковий компонент, дисципліна вибору аспіранта ВК 04 ДВА
Передумови для вивчення дисципліни	Другий рівень вищої освіти (диплом магістра). Аспірант повинен знати: українську та англійську мови на рівні не нижче C1 та мати навички пошуку та аналізу наукової інформації.
Додаткові умови	Додаткові умови відсутні.
Обмеження	Обмеження відсутні.
3. Мета навчальної дисципліни	
Мета: сформувати компетенції щодо володіння конвенціями україномовного наукового дискурсу у світовому глобалізованому науковому	

просторі та отримання ґрунтовних та системних знань про специфіку вживання українських загальнонаукових та фахових термінів, випрацювання практичних навичок продукування якісного наукового тексту українською мовою на підставі усвідомлення принципів макро- та мікроструктурування наукових текстів різних жанрів, розуміння етикету української мови науки, специфіки інтертекстуальності наукового тексту та важливості запобігання плагіату.

4. Зміст навчальної дисципліни

1-й модульний цикл

Тема 1. Українська мова у сучасному світовому науковому просторі.

Тема 2. Жанри та піджанри україномовного наукового дискурсу. Смыслове структурування україномовного наукового тексту.

2-й модульний цикл

Тема 3. Лексико-граматичні та стилістичні особливості українського наукового тексту.

Тема 4. . Культура української мови науки. Редагування наукових текстів.

3-й модульний цикл

Тема 5. Терміни як провідна ознака фахової мови.

Тема 6. Термінознавчі студії: традиції і сучасність.

Тема 7. Наукові терміни: унормування, міжмовна гармонізація та переклад.

5. Очікувані результати навчання навчальної дисципліни

У результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен знати:

- роль української мови у сучасному мовному науковому ландшафті;
- історію становлення українського наукового дискурсу;
- особливості мови науки як лінгвокультурного феномену;
- традиції та статус-кво наукового дискурсу порівняно із загальнорозмовної (загальнонародної) мови,
- праці провідних українських та зарубіжних мовознавців у царині наукового дискурсу та термінознавства;
- специфіку жанрів та піджанрів мови науки;
- структурно-композиційні та риторичні особливості різних жанрів наукового дискурсу;
- граматичні структури та правила синтаксису, необхідні для продукування текстів українською мовою в академічній сфері,
- особливості вживання та словотвору фахових термінів своєї галузі знань

та суміжних наук, а також загальнонауковий академічний вокабуляр, неологізми та мовні кліше українського наукового дискурсу,

- принципи написання наукових статей різних жанрів (передусім емпіричних та оглядових статей), укладання анотацій, написання тез конференцій, стендових доповідей тощо;
- архітектоніку та принципи структурування наукового тексту, засоби його когезії та когерентості;
- принципи глибинного аналізу тексту;
- наукову фахову періодику України та видавничі стандарти;
- алгоритми перекладу наукового тексту та принципи перекодування наукової інформації зі світових мов, зокрема англійської, українською.

вміти:

- критично аналізувати наукові тексти (як власний доробок, так і праці інших учених);
- виділяти важливе й другорядне в наукових текстах;
- самостійно створювати наукові тексти різних жанрів за канонами різних жанрів та стандартами світової наукової спільноти;
- писати наукові статті різних жанрів;
- укладати анотації;
- писати тези конференцій,
- створювати стендові доповіді,
- адекватно структурувати письмовий текст
- аргументовано, етикетно та стилістично досконало висловлювати власні думки та обстоювати власні погляди, вести аргументовану дискусію з іншими науковцями;
- доречно вживати українські загальнонаукові та фахові терміни, мовні кліше;
- дотримуватися видавничих стандартів наукової літератури;
- добирати фахові часописи для власних публікацій;
- перекодувати українською мовою наукову інформацію зі світових мов.

6. Роль навчальної дисципліни у досягненні програмних результатів

Завдання навчальної дисципліни ВК 03 ДВА «Українська наукова мова та термінологічні студії» полягає у формуванні та набутті таких компетентностей: загальні компетентності: ЗК: 2, 4, 5, 9, 10, 12 (відповідно до переліку загальних компетентностей ОНП). Фахові компетентності: ФК 2, 4, 6-8, 11, , 17, 20, 23-26 (відповідно до переліку фахових компетентностей ОНП). Програмні результати навчання: ПРН 1.2,1.4-1.6, 2.1-2.8, 3.1, 4.1 (відповідно до переліку програмних результатів навчання ОНП).

6. Види навчальних занять та навчальної діяльності

6.1 Види навчальних занять

Видами навчальних занять при вивченні дисципліни є лекції (Л), практичні (індивідуальні) заняття (П) та самостійна робота (С).

Навчально-тематичний план лекцій і практичних занять
5-6 семестри 3 року навчання

тема	назва теми	кількість годин		само- стій- на робота
		лекції	практичні (індивіду- альні)	
1.	Тема 1. Українська мова у сучасному світовому науковому просторі.	1	1	10
2.	Тема 2. Жанри та піджанри українськомовного наукового дискурсу. Сміслове структурування українськомовного наукового тексту.	1	1	10
3.	Тема 3. Лексико-граматичні та стилістичні особливості українського наукового тексту.	4	2	30
4.	Тема 4. . Культура української мови науки. Редагування наукових текстів.	2	1	10
5.	Тема 5. Терміни як провідна ознака фахової мови.	0,5	1	5
6.	Тема 6. Термінознавчі студії: традиції і сучасність.	0,5	1	2
7.	Тема 7. Наукові терміни: унормування, міжмовна гармонізація та переклад.	1	1	5
		10	8	72
Усього		90		

Змістовий модуль 1.

Українська мова у сучасному світовому науковому просторі.

Л-1

- 1.1. Українська мова науки: історія, розвиток, перспективи.
- 1.2. І. Франко, М. Грушевський, В. Вернадський та інші видатні постаті про важливість української мови в галузі освіти.
- 1.3. Українознавчі й термінознавчі студії А. Ю. Кримського.
- 1.4. Шляхи подолання лінгвоциду української мови.

П-1

- 1.5. Наукова періодика в Україні: сучасні реалії.

Змістовий модуль 2.

Лексико-граматичні та стилістичні норми українського наукового дискурсу.

Л-2

2.1. Мовні й жанрові особливості наукового стилю.

П-2

2.2. Співвідношення іменникових та дієслівних форм у науковому дискурсі.

2.3. Іменники, займенники, прикметники, дієслова, прислівники, числівники, прийменики, частки та сполучники в українській науковій мові.

П-3

2.4. Відокремлені члени речення. Вставні слова. Прикладка.

2.5. Односкладні дієслівні речення (означено-особові, неозначено-особові, безособові, узагальнено-особові, інфінітивні речення).

2.6. Активні та пасивні конструкції на -но, -то на означення результативності.

2.7. Ступені порівняння прикметників та прислівників.

Л-3

2.8. Форми передачі чужої мови в науковому дискурсі. Запобігання плагіату.

2.9. Семантично неподільні підмети та складені присудки. Узгодження між підметом і присудком.

2.10. Структура простих і складних речень (з сурядним та підрядним зв'язком).

2.11. Композиція писемного наукового тексту.

Л-4

2.12. Стилiстичнi фiгури українського наукового дискурсу.

2.13. Сталі словосполуки та зайві слова. Милозвучність.

2.14. Компресія наукового тексту: анотування та реферування

2.15. Наукові скорочення та мовні кліше.

2.16. Культура української мови науки. Запозичення. Переклад і редагування наукового тексту.

Змістовий модуль 3.

Терміни як провідна ознака фахової мови.

Л-5

1. Українська наукова термінологія та номенклатура.

2. Термінознавчі студії: традиції і сучасність. Здобутки українського термінознавства.

3. Поняття про термін.

3.1. Мовні вимоги до термінів та номенів.

3.2. Загальнонаукові терміни.

3.3. Міжгалузеві терміни.

3.4. Вузькоспеціальні терміни.

3.5. Номени.

3.6. Професіоналізми. Жаргон.

3.7. Неологізми.

П-4

4. Наукові терміни: унормування, міжмовна гармонізація та переклад.

7.2 Види навчальної діяльності			
Підготовка до лекцій, Підготовка до практичних занять. Підготовка до виконання індивідуальних завдань за модулями. Підготовка до іспиту. Створення презентації за однією з тем курсу.			
8. Методи викладання, навчання			
Модульне навчання. Лекції-візуалізації. Інтерактивні лекції. Метод кейсів. Обговорення-дискусії. Проблемно-пошукові методи. Міждисциплінарне навчання.			
9. Методи та критерії оцінювання			
9.1. Критерії оцінювання			
Оцінка	Визначення	Національна шкала оцінювання	Рейтингова бальна шкала оцінювання
ВІДМІННО	відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5, 0 (відмінно)	$90 \leq RD \leq 100$
ДОБРЕ	в цілому правильна робота з певною кількістю помилок	4, 0 (добре)	$74 \leq RD \leq 89$
ЗАДОВІЛЬНО	виконання задовольняє мінімальні критерії	3,0 (задовільно)	$60 \leq RD \leq 73$
НЕЗАДОВІЛЬНО	можливе повторне складання	2 (незадовільно)	$35 \leq RD \leq 59$
НЕЗАДОВІЛЬНО	необхідний повторний курс з навчальної дисципліни	2 (незадовільно)	$RD < 35$

9.2 Методи поточного формативного оцінювання	
За дисципліною передбачені такі методи поточного формативного оцінювання: експрес-контроль (опитування та усні коментарі викладача за результатами опитування), настанови викладача в процесі виконання індивідуальних практичних завдань, перевірка, обговорення та оцінювання виконаної роботи.	
9.3 Методи підсумкового сумативного оцінювання	
Оцінювання протягом семестру проводиться у формі усних опитувань, письмового тестування, перевірки виконання індивідуальних завдань та дискусій. Робота повинна бути виконана самостійно. Оцінювання аспіранта здійснюється таким чином: 1. Експрес-контроль – 30 балів 2. Практичні (індивідуальні заняття) та самостійна робота – 30 балів 3. Залік – 40 балів Заохочувальні та штрафні бали: 1. Відсутність на лекції без поважних причин - (-) 2 бали. 2. Відсутність на практичних (індивідуальних) заняттях без поважних причин (-) 2 бали. 3. Підготовка публікації до друку та/або виступу на конференції (+) 10 балів Сума як штрафних, так і заохочувальних балів не має перевищувати 0,1R=10 балів. Форма підсумкового контролю – диференційований залік.	
10. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни	
10.1 Засоби навчання	Навчальний процес потребує використання мультимедіа, друкованих та електронних освітніх ресурсів.
10.2 Інформаційне та навчально-методичне забезпечення	Основна література: 1. Селігей П. О. Світло і тіні наукового стилю. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2016. – 627 с. ISBN 978-966-519-694-6. 2. Вакаренко О.Г. (2019). Сучасний науковий журнал: українські реалії. // Наука України у світовому інформаційному просторі. — Вип. 16. — К.: Академперіодика. — С. 9-19. URI: http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/162742 3. Колоїз Ж. В. (2017). Українська наукова мова : [практикум] / Ж. В. Колоїз. – Кривий Ріг : КДПУ. – 135 с. 4. Мацько Л.І., Кравець Л.В. (2007). Культура української фахової мови: Навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія». 360 с. 5. Прихода М.В. (2011). Український науковий текст: між традицією та інноваціями. // Наука України у світовому інформаційному просторі. - Вип. 5. - К.: Академперіодика. — С. 143-149.

Допоміжна література:

1. Багатомовний тлумачний словник-довідник мовознавчої термінології (українська, російська, англійська, французька, німецька, італійська, іспанська мови) (2020). Укл. І.О. Голубовська, В..Я.Жалай, Н.Г.Кравченко, О.В.Кругликова, Т.Г. Линник, Т.М. Миронюк, А.Ф.Пархоменко, Л.М. Рубашова; за заг. Ред.. В.Я Жалая.- К.:Логос – 391 с. ISBN 978-617-7631-30-8
2. Зацний Ю. А. (1998). Розвиток словникового складу сучасної англійської мови. – Запоріжжя: Запорізький державний університет. – 431с.
3. Онуфрієнко Г.С. (2009). Науковий стиль української мови: Навчальний посібник з алгоритмічними приписами. – 2 вид., перероб. та доп. Київ: Центр навчальної літератури. 392 с.
4. Різун В.В. (1996). Літературне редагування: Підручник. Київ: Либідь. 240 с.
5. Селігей П.О. (2003). Науковий жаргон: основні ознаки та причини появи. Київ, 2003. 292 с.
6. Селігей П. О. Світло і тіні наукового стилю. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2016. – 627 с. ISBN 978-966-519-694-6.
7. Семеног О.М. (2010) Культура наукової української мови: Посібник. Київ: Академія. 213 с.
8. Симоненко Л.О. (2013). Українознавчі й термінознавчі студії академіка А. Ю. Кримського / Термінологічний вісник : Зб. наук. пр. — К.: ІУМ НАНУ. — Вип 2 (1). — С. 72-84.
9. Скороходько Е. Ф. Неоніми в когнітивній та комунікативній структурі наукового тексту (на матеріалі англійської мови) // Мовознавство. – 2004. №1. С. 45-53.
10. Скороходько Е. Ф. Структура багатокомпонентних англомовних термінів // Теоретична та прикладна лінгвістика: Зб. наук. праць. – К., 2004. – Випуск 2. – С. 116-127.
11. Скороходько Е. Ф. Термін у науковому тексті (до створення терміноцентричної теорії наукового дискурсу). – К.: Логос, 2006. – 99 с.
12. Скороходько Е. Ф. Терміни, що виражають нові знання у структурі англомовних наукових текстів // Вісник Харківського нац. ун-ту. Іноземна філологія, 2000. – №147. – С. 235-240.

Силабус підготували:

Жалай В.Я., к.філол.н., доц.

Ільченко О.М., д.філол.н., проф.

Крамар Н.А., доктор філософії з філології, ст.н.с.